

Proizvodni odbori na Norveškem

Med skandinavskimi državami, ki so v kapitalističnih pogojih ustvarile zelo visoko stopnjo družbenega razvoja, pripada Norveški posebno mesto. To je država, v kateri je vpliv države na gospodarski razvoj postal zelo močan zaradi politike Socialistične stranke, ki je nepretrgano na oblasti že popolnih 10 let.

V praksi sodobne Norveške sta dva pogoja v upravljanju gospodarstva, ki zaslužita posebno pozornost. To sta tako imenovana posredna in neposredna razširitev pravic neposrednih proizvajalcev.

Posredna, ali kakor jo na Norveškem imenujejo, ekonomska demokracija pomeni dejansko razširitev vloge države in njenih organov v gospodarstvu s planiranjem in zelo razvitimi administrativnimi posegi (davčna, kreditna, denarna politika in podobno).

Neposredno sodelovanje proizvajalcev pri upravljanju gospodarstva ali »industrijska demokracija«, kakor jo imenujejo na Norveškem, obsega povečanje pravic proizvajalsko delodajalskih organov, ki se imenujejo proizvodni odbori.

Sporazum o proizvodnih odborih

V razliko od nekaterih drugih držav na zahodu, v katerih so to vprašanje rešili z zakonom, imajo na Norveškem sporazum o proizvodnih odborih, ki so ga 7. decembra l. 1945 podpisali zastopniki delavskih sindikatov in zveze delodajalcev. V treh primerih, in sicer l. 1950, 1954 in maja l. 1957, je prišlo do nekaterih sprememb v besedilu sporazuma. Nekateri izmed teh sprememb so zelo pomembne in pomenijo, če jih primerjamo s pravicami, ki so jih imeli norveški proizvajalci pred petdesetimi, dvajsetimi ali pred let petimi leti, velik korak naprej k zagotovitvi širšega neposrednega vpliva proizvajalcev na sprejemanje sklepov, ki se tičejo delovanja nekega podjetja.

Kakšne so temeljne značilnosti omenjenega sporazuma?

Predvsem ima proizvodni odbor v nekem podjetju samo posvetovalno vlogo. Delodajalci pa so dolžni, da »poročajo proizvodnemu odboru o dejavnosti podjetja in o planih, ki jih pripravljajo za podjetje v najbližji prihodnosti«. V nadaljnjem besedilu sporazuma, ki je bil spremenjen l. 1954, je rečeno: »Da bi se okrepilo sodelovanje in vzajemno zaupanje, je treba taka poročila predložiti tako pogosto, da bo proizvodni odbor, čimbolj je mogoče, seznanjen z razvojem na teh področjih.«

Kasnejši razvoj je dovedel do tega, da so še za eno stopnjo bolj omejili pravice delodajalcev pri upravljanju v korist proizvajalcev. Po dolgem razpravljanju v začetku letošnjega leta so zastopniki delavcev in delodajalcev podpisali dopolnilni sporazum, ki vnaša pomembne spremembe. Tako je bilo na primer v glavnem sporazumu med obema organizacijama vnešeno naslednje besedilo: »Uprava podjetja je dolžna, da se posvetuje z zastopniki delavcev o nameranih spremembah v dejavnosti podjetja in da jih obvesti o pomenu, ki ga te spremembe imajo tako za delo podjetja kakor tudi za delojemalce. Ko gre za zaposlitev deloje-

malcev in za njihove delovne pogoje, jim je treba omogočiti, da po svojih zastopniških povedo svoje stališče prej, preden se sklep uprave uresniči.«

Uradno tolmačenje tega stališča določa, da je treba vse vprašanje v primeru nesoglasij predložiti njihovim višjim organizacijam. Za norveške razmere pomeni ta določba pomemben korak naprej k nadaljnjemu omejevanju nekdanj nedotakljive pravice delodajalcev, da o vsem, kar je v zvezi z delom podjetja, samostojno odločajo.

Nagrajevanje predlogov

Druga značilnost bi bila v tem, da je dejavnost tovarniških odborov omejena samo na proizvodna vprašanja. Vse drugo, kakor so plače, mezde, letni dopusti, nadurno delo, spada v področje dela sindikalne organizacije, ali pa urejajo odnose na tem področju s sporazumom med sindikalno organizacijo delavcev in zvezo delodajalcev.

Tehnika zbiranja racionalizatorskih idej

Eden izmed osnovnih problemov proizvodnje, ki je organizirana na kapitalistični osnovi, je nezainteresiranost delavcev za samo proizvodnjo in za njen rezultat. To je popolnoma naravno in izhaja iz bistva kapitalističnega izkoriščanja: od večje in boljše proizvodnje delavec takorekoč nima kaj pričakovati; plodovi boljše in uspešnejše proizvodnje pripadajo v načelu kapitalistu. Izpopolnjevanje proizvodnje lahko za delavca pomeni samo eventualno izgubo zaposlitve. Zato kapitalizem nikoli ne more najti popolne rešitve tega problema.

Kljub temu pa ne temelji v sodobnih kapitalističnih državah povečanje proizvodnje v boju za dobiček, k čemur posebno sili kapitaliste medsebojna konkurenca, samo na tehnokratskih ukrepih, temveč tudi na raznih poskusih, da bi zainteresirali delavce za povečanje proizvodnje. Pri tem si prizadevajo, da bi z različnimi propagandnimi sredstvi (plakati, oglasne deske v tovarnah, brošure, časopisi, filmi itd.) čimbolj povečali aktivnost delavcev v dajanju predlogov. Tukaj bomo kratko opisali prakso nekaterih podjetij v Angliji.

Tehnika predlaganja je v posameznih podjetjih različna. V nekaterih tovarnah mečejo predloge, napisane na formularjih, v posebne škatle, ki so postavljene na lahko dostopnih krajih. Nekateri tovarne zahtevajo, da podpiše Formular razen delavca, ki daje predlog, tudi predelavec ali nadzornik, da bi se izognili sprejemanju predlogov, ki nimajo vrednosti.

V drugih podjetjih imajo namesto zbirnih škatel sistem notranje pošte. Zastopnik oddelka daje delavcem tiskane formularje in kuverto, na kateri je napisano ime vodje, kateremu je treba dostaviti predlog. Ti predlogi so lahko tudi anonimni.

Da bi pospešile proučitev predlogov, organizirajo nekatere tovarne posebne odbore, ki se redno sestajajo pod vodstvom sekretarja podjetja ali direktorja za personalna vprašanja. Odbor sestavljajo

Tretja značilnost je omejevanje pravic delodajalcev na področju, ki je na videz najmanj važno. Gre zato, da so posebni organi proizvodnih odborov, tako imenovane komisije za predloge, ki odločajo o tem, kakšna nagrada bo priznana za sprejeti racionalizatorski ali novatorski predlog. Imajo bolj ali manj enotno shemo, po kateri se mora za sprejeti predlog delavcev izplačati enkratna premija, ki ne sme biti manjša od 100 kron, a v določenem časovnem razdobju tudi polovica letnega prihranka, ki se doseže z uporabljanjem predloga. Razen tega je določeno še nagrajevanje ali oškodovanje tudi za predloge, ki jih neposredno ni mogoče uporabiti, ki pa jih ocenijo kot koristne, in znaša nagrada v tem primeru najmanj 50 kron.

Proizvodni odbori so v vseh tistih podjetjih na Norveškem, ki zaposlujejo najmanj 50 delavcev. V podjetjih z manj delavci so delavski poverjeniki, ki imajo isto funkcijo kakor člani proizvodnih odborov v večjih podjetjih.

Čeprav je vsa ta stvar še vedno v razvoju, lahko rečemo, da je uspelo norveškemu proizvajalcem tudi tako zagotoviti si določen vpliv na upravljanje podjetij. Hkrati so zelo močne težnje, da bi te pravice še bolj razširili.

M. T.

včasih tudi direktor proizvodnje, sekretar tovarniškega sveta, dva zastopnika delavcev in drugi strokovnjaki. Brž ko sprejme odbor sklep o kakšnem predlogu, obvesti o tem tudi predlagatelja. V primeru, da predlog odklonijo, navedejo v obrazložitvi jasne razloge, zakaj ga ne sprejmejo. Da bi predlagatelju v prihodnje s tem ne vzela poguma, izplačujejo nekatera podjetja manjše nagrade za odklonjene ideje, posebno če je jasno, da je bilo za izdelavo predloga potrošeno veliko časa.

Lj. D.

Za boljše delovne pogoje

Stavka belgijskih rudarjev

Pred kratkim je organizirala sindikalna centrala Socialistične stranke Belgije kljub nasprotovanju vodstva stranke stavko belgijskih rudarjev. Ze v začetku lanskega leta so dobili belgijski rudarji kot neposredni rezultat velikih stavk pravico do plačanega dvotedenskega letnega dopusta, in to tako, da dobijo za prvi teden mezde v dvojnem znesku.

Rudarji so sedaj zahtevali, naj se jim dvojni mezde izplačajo tudi za drugi teden letnega dopusta, pri čemer so poudarjali, da bodo šele tako izenačeni s francoskimi rudarji, ki imajo tri tedne plačanega letnega dopusta. Da bi zagotovili sprejem svojih zahtev, ki jim je nasprotovalo združenje delodajalcev in jih ni hotelo sprejeti, je začelo 250.000 sindikalno organiziranih belgijskih rudarjev splošno stavko.

Položaj vlade je bil zelo delikaten in težaven, ker se je morala odločiti ali proti zahtevam rudarjev, ali pa priti v spor s koalicijsko liberalno stranko, ki je nasprotovala njihovim zahtevam. Končno je predsednik vlade socialist Van Acker sprejel predlog sindikata, da naj vlada posreduje v tem sporu med rudarji in združenjem delodajalcev. Po osmih dnevih je bila stavka prekinjena.